

۲ گفت‌وگو و ۲ یادداشت درباره وضعیت صنعت نشر در سال ۹۸ و چشم‌انداز آن در سال ۹۹

درد دل کتاب

مدیر انتشارات روایت‌فتح و نشر ساقی در گفت‌وگو با «وطن امروز»:

دولت هیچ برنامه و دغدغه‌ای برای مهار بحران کاغذ ندارد

این ناشر درباره گسترش کتاب‌های الکترونیک در اوضاع قرنطینه خانگی گفت: در وهله اول باید گفت هر اتفاقی که موجب شود مردم با مقوله کتاب خواندن آشتی کنند اقدام ارزشمندی است؛ حال چه این اتفاق با کتاب‌های کاغذی رخ دهد و چه با کتاب‌های الکترونیک در قالب اپلیکیشن‌ها و سایت‌های مختلف این مسأله رقم بخورد.

وی در ادامه افزود: ما بنا به دلایلی چون تاثیر منفی بر بینایی و نداشتن آن حس و حال کتاب‌های کاغذی، مردم سراسر دنیا دوباره به کتاب‌های کاغذی رو آورده‌اند و دیگر کتاب‌های الکترونیک آن قدرت جذب مخاطب را ندارند اما همان‌طور که گفتیم هر اقدامی که در این شرایط خاص منجر به بالا رفتن سرانه مطالعه در کشور شود بدون شک مفید و ارزشمند خواهد بود.

وی همچنین خاطر نشان کرد: حتی این موضوع درباره کتاب‌های صوتی هم صدق می‌کند و به‌رغم برخی خلاقیت‌های صورت گرفته در کتاب‌های صوتی اما این کتاب‌ها اصلاً نتوانسته‌اند آنطور که باید و شاید جای کتاب‌های کاغذی را برای کتابخوانان پر کنند، البته شاید مهم‌ترین علت این مسأله این باشد که اغلب ناشران کتاب‌های صوتی، قواعد رسانه‌ای جذب مخاطب را خیلی رعایت نمی‌کنند و صرفاً با بازخوانی متن کتاب، آثار صوتی را منتشر می‌کنند.

دریالعل درباره اینکه آیا انتشارات روایت‌فتح برنامه‌ای برای گسترش کتابفروشی‌های خود دارد یا خیر، گفت: الان هم کتابفروشی‌های ما فقط روایت‌فتح نیست، کتابفروشی است به معنی جامعش ولی ایراد سرپای ای یکی دو سال اخیر هم بدست است و اینکه حالا راه انداختن شعبه‌های ۳، ۴، چه سازو کار

مدیر انتشارات روایت‌فتح گفت: متأسفانه بحران کاغذ یکی دو سال است آغاز شده و سال ۹۸ به اوج خود رسید. باید گفت گرانی کاغذ جدی‌ترین بحران نشر در کشور بوده است که انگار دولت هیچ راهکار علمی و عملیاتی برای این موضوع ندارد. محسن دریالعل در گفت‌وگو با «وطن امروز» درباره وضعیت نشر در سال ۹۸ به شرح بحران کاغذ در سالی که گذشت اشاره کرد و افزود: سال ۱۳۹۸ برای حوزه نشر با بحران عجیب قیمت کاغذ شروع شد که این مسأله مشکلات بسیاری را برای حضور ناشران در نمایشگاه کتاب تهران به وجود آورد.

وی در ادامه افزود: متأسفانه باید گفت در مجموع هیچ اتفاق مثبت و امیدوار کننده‌ای در سالی که گذشت برای ناشران کشور رخ نداد و سالی سخت و آسفتان برای حوزه نشر رقم خورد. دریالعل ادامه داد: جدا از مشکلاتی که گرانی کاغذ برای ناشران به وجود آورد، مسائل و بحران‌های اقتصادی و اجتماعی چون تورم، تسلیل، زلزله و این اواخر ویروس کرونا هم تاثیرات بسیار منفی بر حوزه نشر کشور گذاشته است که همه این مسائل دست به دست هم داده تا اغلب ناشران به ورطه ورشکستگی بیفتند و مخاطبان خاص کتاب‌ها را با افت محسوسی مواجه کرد.

دریالعل در ادامه به بحران ویروس کرونا در روزهای پایانی سال ۹۸ و تاثیرش بر حوزه نشر اشاره کرد و افزود: متأسفانه محدودیت‌ها و مراقبت‌هایی که امروزه برای جلوگیری از شیوع ویروس کرونا در کشور لحاظ می‌شود، همه مناسبات غیردولتی را با مشکل اساسی مواجه کرده است و بدون شک ناشران هم از این قاعده مستثنی نیستند زیرا مردم بدرستی و به خاطر ملاحظاتی بهداشتی برای خرید از منازل کمتر بیرون می‌آیند.

محمدصادق علیزاده*، انکار قرار نیست آب خوش از گلوئی کسی پایین برود. بازار کتاب و خرید و فروش این کالا در حالت عادی هم ضعیف است، با حاشیه سود پایین و دیربازده. حالا در نظر بگیرید که به یک باره در یک بازه یک ساله از قیمت ارز گرفته تا کاغذ و بعد هم حوادث آب و در نهایت هم کرونازدگی جامعه، آن را رخوت‌ناک‌تر از همیشه کند.

وضعیت می‌شود همین‌که این روزها شاهدیم؛ بازاری خلوت‌تر از همیشه و دودی که زودتر از همه به چشم کتابفروش و ناشر می‌رود. در شرایطی بی‌ثبات اقتصادی، اول قلمی که از لیست هزینه‌های خانوار خط می‌خورد، سبد کالاهای فرهنگی است. همان نیم‌بند بازار سرپای ای یکی دو سال اخیر هم بدست متاثر از آثار ترجمه است؛ آثاری که عموماً در زمانه غامه‌پسند

عباس اسماعیل گل: حوزه نشر در سال ۹۸ یکی از پیچیده‌ترین و در عین حال سخت‌ترین دوران‌های خود را سپری کرد؛ سالی که با گرانی شدید کاغذ برای ناشران و فعالان حوزه کتاب آغاز شد و اسفندماه هم با تعطیلی مراکز و فروشگاه‌های کتاب به واسطه جلوگیری از شیوع کرونا، این سال نفسگیر به بدترین شکل ممکن برای ناشران رو به پایان است و همین ۲ بحران بزرگ چنان صدمات سنگینی بر پیچیده نیمه‌جان نشر کشور وارد کرد که مواردی چون مشکلات مختص نمایشگاه کتاب تهران، نواقص طرح‌هایی چون عبیدانه کتاب، توقیف کتاب‌های چند بار تجدید چاپ شده نویسندگان خارجی و عدم برپایی نمایشگاه‌های استانی، همگی تحت‌الشعاع قرار گرفت. به همین بهانه سراغ چند نفر از اهالی صنعت نشر رفتیم و نقطه نظرات آنها را درباره این سال پرفشار برای این صنعت جویا شدیم.

وی افزود: با این حساب اگر ناشران به جای پرداخت هزینه به دولت و چند ماه مسکوت ماندن پول‌شان در حساب دولت، خودشان شخصاً اقدام به واردات کاغذ می‌کردند مسلماً به‌صرفه‌تر بود تا اینکه اینچنین اسیر راه بر پیچ‌وخم اداری شوند. مدیر انتشارات روایت‌فتح گفت: متأسفانه در مجموع و پس از این بحران به جایی رسیدهایم که با ۷۰ تا ۸۰ درصد گرانی کتاب مواجه شده‌ایم و همین گرانی عجیب و غریب کتاب‌ها موجب کاهش شدید قدرت خرید مخاطبان شده که تاثیر خود را بر کاهش سرانه مطالعه کشور گذاشته است.

وی در ادامه تصریح کرد: متأسفانه ارزیابی بنده پس از گذراندن یکی دو سال بحران گرانی کاغذ این است که دولت برنامه خاصی برای کنترل اوضاع ندارد و شاید هم بهتر است بگوییم انگار دولت دغدغه اساسی درباره حوزه نشر و مشکلات فراوانش ندارد، کالبته با همه ناامیدی، امیدوارم این محاسبات بنده غلط از آب دربیاید و شاهد شکوفایی حوزه نشر در کشور باشیم.

دریالعل درباره پیش‌بینی خود از وضعیت نشر در سال ۹۹ گفت: قصد ندارم در آستانه سال جدید ناامیدانه صحبت کنم اما وقتی به واقعیت‌ها نگاه می‌کنم، مجبورم بگویم بحران کاغذ در سال ۹۹ بسیار فاجعه‌آمیزتر از امسال خواهد بود و در مجموع موجب نابودی اندک ناشران فعال کشور می‌شود. وی همچنین در این باره راهکاری را هم ارائه داد و گفت: معتقدم با توجه به شرایط کنونی بهتر است کاغذ دولتی را حذف کنند و کاغذ نیمایی جایگزین آن شود تا شاید سال ۹۹ از یک

بخشی لازم دارد، چه سازوکار اقتصادی لازم دارد، ما حتماً به آن نگاه اقتصادی داریم، برای همین هیچ وقت سوسپیدی و پارانهای نمی‌رویم دنبالش که مثلاً برویم یک جای مجانی بگیریم یک کارمند بگذاریم آنجا چه فروخت چه نفروخت، نه، حتماً برایش باید سازوکار مالی ببینیم. جزو برنامه‌های مان است. دریالعل مجدداً به وضعیت نشر در سال ۹۸ اشاره کرد و گفت: متأسفانه سال ۹۸ با بحران کاغذ شروع شد و با شیوع ویروس کرونا، با بحران تعطیلی فروشگاه‌های کتاب در حال اتمام است و آنطور که از شواهد پیداست این وضعیت تعطیلی‌ها در یکی دو ماه ابتدای سال آینده هم ادامه خواهد داشت. مسوولان باید با راهکارهایی جلوی ورشکستگی کامل اندک ناشران سرپای کتاب را هم بگیرند تا با رفع بحران کرونا کمی اوضاع آرام‌تر شود.

وی در ادامه درباره مهم‌ترین مشکلاتی که حوزه نشر طی چند سال اخیر پشت سر گذاشته، گفت: متأسفانه بحران کاغذ یکی دو سال است که آغاز شده و سال ۹۸ به اوج خود رسید و باید گفت گرانی کاغذ، جدی‌ترین بحران نشر در کشور بوده است که انگار دولت هیچ راهکار علمی و عملیاتی برای این موضوع ندارد.

دریالعل گفت: کاغذ وارداتی دولتی یکی از راهکارهایی است که دولت‌مردان در یکی دو سال اخیر دنبال آن بودند اما این راهکار هم مشکلات متفاوتی بر سر راه ناشران قرار داده است، به عنوان مثال انتشارات ما ابتدا پول را به حساب وزارت ارشاد واریز کرد و پس از چند ماه کاغذهای وارداتی را تحویل گرفتیم. در واقع دولت با پول ناشران کاغذ را وارد می‌کند و این اقدام را به هیچ وجه نمی‌توان کمک یا حمایت از ناشران نامید.

بندبازهای فرهنگی

قرار می‌گیرند. جالب‌تر آنکه عموماً هم از کشور همسایه شمال غربی ایران یعنی ترکیه وارد می‌شوند. اگر آثار زرد روان‌شناسی را کنار بگذاریم، بازار کتاب داخل بویژه در یک سال اخیر شدت متاثر از آثار غامه‌پسندی است که از دنیای کتاب و نشر ترکیه راهی ایران شده است؛ موجی که البته خودش را به نشر الکترونیک هم رسانده است. بی‌شائبه بودن اثر ترجمه و

و سختی این موضوع بخوبی لمس شود که ناشری که بخواهد زرد نباشد و محتوای فرهنگی قابل قبول تولید یا ترجمه کند و در عین حال چرخ اقتصادی خودش را در فرهنگ بچرخاند، چه کار سخت و صعبی پیش رو دارد. مانند راه رفتن روی بند که در آن واحد باید ملاحظه صدها پارامتر را داشت. راستی یادم رفت بگویم ناشر جماعت، تقویم اقتصادی سال خودش را در مبنای نمایشگاه کتاب تنظیم می‌کند و طرفه آنکه بر گزار شدن نمایشگاه در سال بعد هم فعال روزی هواس!

*مدیر روابط عمومی انتشارات امیرکبیر

درباره چالش‌های صنعت نشر در سالی که گذشت

نشر با بیماری زمینهای

قرنطینه و خانه‌نشینی، بسیاری از افراد به یکدیگر محصولات فرهنگی مختلفی پیشنهاد می‌دهند و کتاب هم سهمی در این میان دارد. ناشران و کتابفروش‌ها با کاهش هزینه ارسال و تمرکز بر فروش تلفنی و آنلاین کتاب سعی می‌کنند به نیاز مشتریان کتاب پاسخ دهند و امید را در خود زنده نگه دارند.

اما نقشی که حاکمیت در چنین مواردی دارد همچنان‌سا پراچاست. سازوکارهای حمایتی و جبران خسارت در چنین مواردی باید برای ناشران و کتابفروش‌ها فعال شود. این سازوکارها انقدر متنوع هستند که باید در مجال دیگری به آن پرداخت. نقطه پایان بحران کرونا هنوز معلوم نیست اما مشخص است سال ۹۹ هم به مانند سالی که گذشت میراث‌دار این موضوع است. عنوان کلی مالیات اهالی فرهنگ نه سرنوشته پول‌ها هیچ اثری در دست نیست! وزارت ارشاد با کارگروه کاغذ تنها راهی است که توانست پیش پای ناشران بگذارد نسخه تاریخ مصرف گذشته سهمیه‌بندی کاغذ با نرخ دولتی بود که تقریباً ۲ دهه از منسوخ شدن آن می‌گذشت. در این میان باز هم همان مشکلات قبلی رخ نمود. انحصار دولتی موجب شکل‌گیری رانت شد و کم نبودند حواله‌های کاغذ که به جای تبدیل شدن به کتاب مستقیماً سرساز بازار آزاد در می‌آوردند. مسأله کاغذ به تنهایی کافی بود تا خطر ورشکستگی در تمام سال ۹۸ ناشران را تهدید کند. کم نبودند کتابفروشی‌هایی که تعطیل شدند و ناشرانی

که فعالیت آنها تنها یک اسم بر روی تابلو و یک مجوز نشر و یک دفتر کار باقی ماند. با این اوصاف تنها نمایشگاه کتاب تهران در اردیبهشت‌ماه بود که رمقی در رگ‌های نشر را جریان داد. مسأله کتاب‌های قاچاق هم یکی دیگر از پرونده‌های مهم سال ۹۸ بود که به کشف انبارهای بزرگ کتاب‌هایی منجر شد که بدون اطلاع ناشران و رعایت حقوق آنها کپی و چاپ می‌شدند و در بازار به فروش می‌رسیدند. در میانه‌های سال ابلاغ قوانین جدید مالیاتی موجب شد ناشران بار دیگر زیر سایه یک خطر اقتصادی دیگر قرار بگیرند. معافیت مالیاتی ناشران قرار بود لغو شود و این صنف مظلوم را در زمره مالیات‌دهندگان قرار دهد. هر چند از این موضوع با عنوان کلی مالیات اهالی فرهنگ نه سرنوشته پول‌ها هیچ اثری در دست نیست! وزارت ارشاد با کارگروه کاغذ تنها راهی است که توانست پیش پای ناشران بگذارد نسخه تاریخ مصرف گذشته سهمیه‌بندی کاغذ با نرخ دولتی بود که تقریباً ۲ دهه از منسوخ شدن آن می‌گذشت. در این میان باز هم همان مشکلات قبلی رخ نمود. انحصار دولتی موجب شکل‌گیری رانت شد و کم نبودند حواله‌های کاغذ که به جای تبدیل شدن به کتاب مستقیماً سرساز بازار آزاد در می‌آوردند. مسأله کاغذ به تنهایی کافی بود تا خطر ورشکستگی در تمام سال ۹۸ ناشران را تهدید کند. کم نبودند کتابفروشی‌هایی که تعطیل شدند و ناشرانی

مدیر انتشارات کتابستان در گفت‌وگو با «وطن امروز»:

ظهور ناشران جوان در سال ۹۸ امیدبخش بود

آثارشان استفاده می‌کنند که این مسأله نکته بسیار امیدوارکننده و روشنی برای حوزه نشر محسوب می‌شود. حقی گفت: در میان طیف‌های مختلف فکری که مشغول فعالیتند، جوانان تازه‌نفس و مستقلی به میدان آمده‌اند که ایده‌های خودشان را دارند و در ادامه این روند، شاهد شکستن سیطره ناشران معدودی در حوزه نشر خواهیم بود و معادلات ناشران را به هم می‌زند. وی ادامه داد: از سویی برخی ناشران بزرگ این روزها خیلی ایستادگی می‌کنند و بر اساس تحلیل‌هایی که از بازار نشر دارند، خیلی فعالیت چندانی ندارند و با رکود مواجه شده‌اند؛ شاید به این خاطر که سطح مدیریتی خود را ارتقا نداده‌اند و همچون دهه‌های گذشته خودشان را در بازار نشر جا نگذاشته‌اند. سال ۹۸ دو اتفاق بزرگ در حوزه نشر رخ داد، یکی اینکه ۶ ماه دوم سال به خاطر مسائل مختلف اجتماعی، اقتصادی و سیاسی سیستم انتشارات کشور با افت شدیدی روبه‌رو شد زیرا کتاب همیشه به عنوان یک خرید مازاد بر مایحتاج زندگی تلقی می‌شود و این مسأله شوک عجیب و غریبی به فضای نشر وارد کرد و اگر این اتفاقات رخ نمی‌داد شاید سال بهتری نسبت به سال‌های قبل داشتیم. حقی افزود: از سوی دیگر بازار نشر معمولاً با یکسری کتاب‌های خاص پرفروش رونق پیدا می‌کند که امسال این اتفاق تاحدودی افزایش داشته و ما شاهد رشد کتاب‌های جریان‌ساز و پرفروشی در فضای نشر کشور بوده‌ایم که با تنوع موضوعی برای مخاطب همراه بوده که این اتفاق تاکنون بی‌سابقه بوده است. وی در ادامه درباره ارزیابی نحوه سیاستگذاری مسوولان فرهنگی در حوزه نشر گفت: به نظر من در عرصه نشر در یک دوره بی‌دولتی هستیم که نهادهای دولتی هیچ نقش موثری را نمی‌توانند ایفا کنند و باید گفت سیاستگذاری مسوولان هیچ اقدام موثری را در حوزه نشر رقم نمی‌زند که این موضوع دلایل متفاوتی دارد و از مشکلات اقتصادی گرفته تا ناتوان بودن برنامه‌ریزان برای جریان‌سازی در حوزه کتاب را شامل می‌شود. حقی تصریح کرد: شاید بتوان گفت نمایشگاه کتاب تنها رویدادی است که سیاستگذاری دولتی بر

مدیر انتشارات کتابستان گفت: در عرصه نشر در یک دوره بی‌دولتی به سر می‌بریم که نهادهای دولتی توانایی ایفای نقش موثر در جریان نشر کشور را ندارند. محمد حقی در گفت‌وگو با «وطن امروز» درباره ارزیابی خود از وضعیت حوزه نشر در سال ۹۸ گفت: سال ۹۸ نسبت به سال گذشته بر اساس مشاهدات عینی و همچنین بر اساس گپ‌گفت‌ها با سایر ناشران با یک رشد نسبی ۲۰ درصدی به لحاظ مالی و اعتباری مواجه بودیم ولی در حوزه عناوین کتاب‌ها و تعداد کتاب‌های عرضه‌شده و فروخته‌شده کاهش کمی داشتیم. وی ادامه داد: در مجموع می‌شود گفت، به لحاظ گردش مالی حوزه نشر با رشد ۲۰ درصدی مواجه شده بود که گواه این مطلب آن است که اردیبهشت‌ماه سال ۹۸ مدیران نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران اعلام کردند در این نمایشگاه شاهد رشد ۳۵ درصدی میزان فروش کتاب نسبت به سال قبل بوده‌اند اما با توجه به مشاهده میدانی و موارد دیگر به نظر می‌آید این رشد کمتر بوده است. وی خاطر نشان کرد: نکته مهم این است که طی ۲ سال اخیر ناشران تازه نفسی که کاربلند هستند و بازار نشر و مخاطب کتاب را بخوبی می‌شناسند، وارد میدان کار شده‌اند و از شیوه‌های نوین ارتباطی یا مخاطب‌برای معرفی

*مدیر روابط عمومی مجمع ناشران انقلاب اسلامی